

Gita Deneckere en Bruno de Wever (eds.), *Geschiedenis maken. Liber Amicorum Herman Balthazar* (Gent: Tijdsbeeld, in samenwerking met de Universiteit Gent, Vakgroep Nieuwste Geschiedenis; AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis, 2003) 301 p. ISBN 9080583049

In oktober 2003 nam aan de Gentse universiteit professor Herman Balthazar afscheid van het hoogleraarschap voor hedendaagse geschiedenis. Balthazar had aan deze universiteit een lange carrière als historicus achter de rug sinds hij in 1972, samen met Romain Van Eenoo, de erfenis van Jan Dhondt had overgenomen. In 1985 verliet hij als voltijds hoogleraar de universiteit als gevolg van zijn benoeming tot gouverneur ('commissaris van de koning') van de provincie Oost-Vlaanderen. Dankzij een gereduceerde leeropdracht verbrak hij echter niet de banden met de Gentse historische school. Hij bleef als buitengewoon hoogleraar, wat in België neerkomt op een gewoon hoogleraarschap met een deeltijdse opdracht. Herman Balthazar was een toonaangevend historicus op het vlak van de geschiedenis van het socialisme, van de sociale bewegingen en van het nationaliteitenprobleem (de 'Vlaamse kwestie') in België. Daarnaast stond hij ook bekend als 'entrepreneur historicus' die een belangrijke rol speelde in het uitbouwen van verschillende wetenschappelijke instellingen die het historisch bedrijf praktisch moesten ondersteunen. Balthazar is in België ongetwijfeld één van de gezichten geweest van een soort *managerial revolution* in het geschiedenisbedrijf, dat naar goede nationale gewoonte nog stevig in levensbeschouwelijke en zuilgebonden structuren verankerd ligt. Dit kan op kritiek stuiten, maar heeft toch ook aanleiding gegeven tot een hoge vlucht in de historische productie.

Aan de emeritus werd een *Liber Amicorum* aangeboden dat een beeld moet schetsen van de veelzijdige activiteiten van de gevierde. Deze staan allen in het teken van de Belgische en internationale sociale geschiedschrijving. Het boek bevat een viertal clusters. Naast een biografische inleiding worden het belang van Balthazar in het ontstaan en ontwikkeling van vier institutionele initiatieven belicht: de Vakgroep Nieuwste Geschiedenis aan de Universiteit Gent, het Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging (AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis), het Museum voor Industriële Archeologie en Textiel (MIAT) en het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA). Uit dit pallet aan activiteiten moet blijken hoe groot de invloed van Balthazar op vooral de 'Gentse' historische school is geweest. Ook als provinciegouverneur was zijn rol als academicus en initiatiefnemer niet uitgespeeld, getuige Balthazars rol in het virtuele Museum voor de Vlaamse Sociale Strijd. Het boek wordt afgesloten – het wordt een traditie in de reeks *Libri Amicorum* aan Vlaamse universiteiten – met een statistisch overzicht van de licentiaatsverhandelingen (scripties) en doctoraten (proefschriften) die door Balthazar werden begeleid.

Balthazars intellectuele biografie staat in het teken van diens socialistisch-vrijzinnig en Vlaams-gezinde engagement. Van jonge linkse intellectueel, in zijn jeugdijaren omringd door communistisch geïnspireerde burgers en Sovjetofiele *fellow travellers*, tot participerende professor die zijn hoogleraarschap combineerde met een uitgesproken politieke en institutionele betrokkenheid, en uiteindelijk de wat regenteske bestuurder en plaatsvervanger van de vorst in de provincie die resoluut het niet-verkozen ambt van gouverneur verdedigde: dat is het beeld dat door zijn leerling Gita Deneckere wordt geschilderd. Balthazar was zijn hele actieve leven lang prominent aanwezig in het openbare leven. Dat neemt niet weg dat hij zich, volgens Deneckere, liever liet

voorstaan op zijn academische functies dan op zijn politieke of bestuurlijke rollen. Met zijn gouverneurschap ruilde Balthazar een tijd lang de academische ivoren toren in voor een meer actieve bestuurlijke rol, maar niet zonder er zich van gewist te hebben dat het gezag en de status die aan dit ambt verbonden waren belangrijker waren dan echte politieke macht. Politiek was voor hem blijkbaar nuttiger als uitstraling van gezag dan als uitoefening van macht.

Interessant zijn de bijdragen die aan het ontstaan en de ontwikkeling van de Gentse hedendaagse geschiedschrijving worden gewijd. Jan Art behandelt in een gedegen historiografische inleiding de voorgeschiedenis van het vakgebied, Romain Van Eenoo schetst een eerder impressionistisch portret van de meer recente ontwikkelingen. In beide gevallen is de informatie interessant voor een betrekkelijk kleine *in-crowd*, van een verder reikend historiografische *tour d'horizon* is echter geen sprake.

De samenstellers van dit *Liber Amicorum* hebben er voor geopteerd om veel nadruk te leggen op de wetenschappelijke instellingen waarbinnen Balthazar gewerkt heeft. Dit levert interessante portretten op van het AMSAB, het MIAT en het SOMA. Op die manier krijgt men stuk voor stuk lezenswaardige bijdragen over de verschillende instellingen, als het ware geflankeerd door artikelen waarin een thema wordt gehandeld dat op het betreffende onderzoeksterrein ligt. Dat alles levert een overzicht op van de verschillende belangstellingssferen van Balthazar: de geschiedenis van de emancipatorische bewegingen (waartoe naast het socialisme ook de Vlaams-nationale beweging kan worden gerekend), de geschiedenis van de industriële samenleving, en de Tweede Wereldoorlog. Knappe bijdragen zijn er van een aantal van Balthazars coryfeeën: van Bruno Dewever over de recente geschiedschrijving over de Vlaamse Beweging, van Hendrik Defoort over de historiografie van de socialistische arbeidersbeweging, en van Rudi Vandoorslaer over de herdenking en de politieke nalatenschap van de Tweede Wereldoorlog in België tussen 1945 en 2000.

Libri amicorum zijn vaak niet veel meer dan rommelige bijdragenbundels waarbij uitvoerig de lof wordt gezwaaid aan de gevierde en vervolgens al spoedig de draad wordt kwijt geraakt in een boek waar iedere auteur zijn 'vriendschap' beleeft door onderling weinig samenhangende bijdragen te leveren. *Geschiedenis maken* is in dit opzicht goed doordacht. Het boek is daarenboven erg verzorgd uitgegeven. Het vertoont een coherentie die men niet van huldeboeken verwacht. De samenstellers hebben gekozen voor een institutionele invalshoek, en dat levert interessante inlichtingen op over de 'infrastructuur' van het historisch bedrijf in België. Daarom kan dit boek ook ter hand genomen worden door iedereen die zich interesseert voor de ontwikkelingen en de stand van de Belgische geschiedschrijving.

Georgi Verbeek
Universiteit Maastricht

Gobodo-Madikizela, Pumla, *Veroverde vergeving. Oog in oog met de killer Eugene de Kock*. (Oorspronkelijke titel: *A Human Being Died That Night – A South African Story of Forgiveness*) (Amsterdam: Balans, 2003) 222 p. ISBN 9050186181

Toen in de winter van 1996 Eugene de Kock voor het Hooggerechtshof van Pretoria een straf van 212 jaar tegen zich hoorde uitspreken, danste buiten een massa van uit-zinnige vreugde. Aan de handen van deze misdadiger kleefde teveel bloed van zwarte